

Kvinnan som födde kaniner

I den fridsamma bondbyn Godalming, belägen nära Guildford i grevskapet Surrey, levde bondkvinnan Mary Toft i största armod tillsammans med sin make, den fattige klädesnasaren Joshua Toft, och deras tre barn. Hon var en kortväxt, grovt byggd kvinna, som var helt illiterat och sades ha »a stupid and sullen temper». I april 1726 skrämde hon av en kanin som plötsligt hoppade upp framför henne då hon arbetade på fälten. Detta gick henne åt huvudet så att hon därefter kände en våldsam lust att äta kaniner, en lust som hon på grund av sin fattigdom inte hade råd att tillfredsställa. Fyra månader senare fick hon ett missfall och kort därefter framfödde hon, till byläkaren John Howards stora överraskning, tarmarna från en gris och strax därefter även en del andra grisdelar. Detta upphörde omsider och hon kyrktogs åter efter sin egenartade, obstetriska upplevelse.

I oktober 1726 förvånade hon byläkaren med nya missfoster. Hon födde först en katt med kaninhuvud och sedan den ena kaninen efter den andra. Howard såg till att sprida ordet om detta underverk. I åtskilliga brev till hovmän och läkare i London beskrev han de märkvärdiga kaninförlossningarna. Dessa föregicks av att man kunde känna en egenartad pulserande rörelse i hennes underliv, som Howard förmodande berodde på att kaninerna hoppade i hennes ägglodare och livmoder. Bland byborna spreds ryktet snabbt, och stora hopar kom för att begäpa kaninföderskan. Då elva kaniner, alla döda och sönderdelade, hade kommit till världen på detta sätt skrev Howard till kungens sekreterare att »As soon as the eleventh Rabbet was taken away, up leapt the twelfth Rabbet, which is now leaping. If you have any curious person that is pleased to come Post, may see another leap in her uterus and shall take it from her if he pleases». Brevet föranledde prinsen av Wales att sända sin

Författare

JAN BONDESON

leg läkare, 273 Fulham Palace Rd,
London SW6 6TL.

Figur 1.
Mary Toft,
mål av
Laguette.

sekreterare, högvälborne Mr Molyneux, till Guildford för att närmare undersöka sanningshalten i detta mirakel, medan kungen i samma syfte skickade sin hovanatom, kirurgen vid Westminster Hospital Nathaniel St André.

Mr Molyneux var en förnäm diletant och vetenskaplig polyhistor, som två år tidigare hade lyckats konstruera ett av Englands första teleskop. Han var relativt okunnig i medicinska frågor och lät därför hovanatomen ta

ledningen över expeditionen till Guildford. Trots sin fina titel var St André en man av folket: som usel fotpage hade han medföljt en judisk familj till London från Schweiz, där han föddes, år 1680. Han skaffade sig senare en knapp och osäker utkomst som dansmästare och lärare i franska och tyska. Efter en kort tid i lära hos en kirurg satte han upp en egen läkarpraktik. Trots att han aldrig tog någon medicinsk examen fick den verserade och snirklade mannen snart en stor patientkrets, som även in-

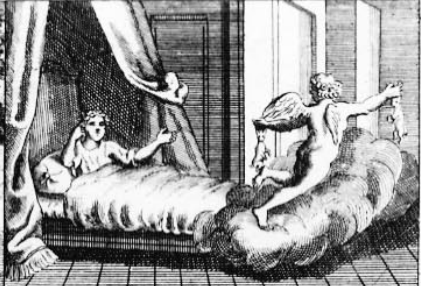
The DOCTORS in Labour; or a New Whim Wham from Guildford.
 Being a Representation of the Frauds by which a Godlike Woman, carried on her pretended Rabbit-Breeding; also of the Simplicity of our
 Doctors, by which they are led to carry on that Imposture discover'd their own skill, & Contributed to the Mirth of His Majesties Liege Subjects.

Poor Mary left in Ignorance was bred,
 And never betray'd a deep deligning head,
 Never seem'd cut out for plots; yet ever did wife
 Like her impose so grossly on Man Midwife,
 Who learning Reason (common Sense and Nature,
 Plac'd all their faith in such a Stupid Creature.

When I says Moll five weeks was gone wth child,
 And hunt at Work was wading in the field,
 Up starts a Rabbit - so my grief I view'd it,
 And vainly tho' with eagerness pursu'd it,
 Tho' Effort was strange - Blot is the Womb that's barren
 For that can neer be made a loney warren.

The Rabbit all day long ran in my Head,
 At Night I dreamt I had him in my Bed;
 No thought he there a Burr-rough try'd to make
 His Head I patt'd and I Struck it his Back,
 My Husband wak'd me and try'd Moll for Shame
 Lett go - What was he meant I need not name.

Help help good people - fetch another Neighbour
 Her pains are strong - she'll quickly fall in labour
 Here Doctor - here good women - help to hold her
 Poor thing she faints - take care you hurt her, houlder
 Hold me! - What's this you've brought to town, O Mary
 Hrs late legs, and a loney Hen - all twainy.

Take Notice Gentlemen how from her breast
 the Milk squirts out as soon as ever her breast
 from whence with Reason it may be believ'd,
 A strange unnatural Fetus is generat'd,
 What an ill do you think! - Why men of Reading
 will soon conclude that she's a Rabbit breeder.

Age tis as I suppos'd - for let me tell ye
 I feel the Rabbits leaping in her belly
 Nay feel your selves - observe the motion truly
 such Evidence must needs convince ye fully
 The Devil's in't if this can be a bit
 Or you can longer doubt my notions right

Now Mary struggles with a second Pain
 The Doctor now attends her throes again
 But ah too Late - Impatient of delay
 Buns thro' - his Burr-rough works himself a way
 Tho' not so slyly but the Doctor spies him
 And follows with design to Anatomize him.

Is this a Rabbit or a Cat - in both
 'Tis hard to say it looks so like 'em both
 But hold - this dung will soon decide if Matter,
 By this I judge it cannot be the latter,
 And by its weight - I can as safely swear
 Tho' it has shit - It never breath'd in air.

The Doctors here and Midwives all consult
 If 'tis a factus Rabbit or adult
 When up the learned Merry Andrew starts
 This Animal (quoth he) in all its parts
 Does with a Natural Rabbit well agree
 And therefore it must Preternatural be.

Now to the Bagno flock the Town & Court,
 I improve their Judgment some and some for Sport,
 They're welcome all to Mary - all that will
 May in her Warren for a Rabbit feel,
 But Ill take care they dont get Trick discover,
 For then thy Merry days will all be over.

As an unhappiness to be lamented,
 that people neer know when to be contented,
 Had breeding seventeen Rabbits satisfied,
 Poor Mary tho' the Plot had still been hid!
 But fond to make the Number up a Score,
 the prying World the Secret did explore.

Strange turn of Human life - unhappy Moll;
 Is now to Breddwell carry'd to Mill Dolly
 The loney Warrens ruin'd and no more,
 Must Perish hunt there as they did before,
 Poor children sit upon Repeating stool,
 cursing his fate in being made a Fool.

¹The Merry Andrew is St Andre. See Nichol; Anecd. of Hogarth, p. 131. Reques. sent for Healths Temp 1726

Figur 2. »The Doctors in Labour», ett långt illustrerat poem om kaninföderskan.

kluderade hov- och adelsmän. Han hade här god nytta av sina språkkunskaper, eftersom varken den hannoveranske kung George I själv eller hans tyska

hovmän brydde sig om att lära sig engelska. Den självlärde utlänningens framgångar sågs inte med blida ögon av stadens övriga läkare, bland vilka han

hade många avundsmän. Det var säkerligen ingen slump att St André var den som sändes till Guildford för att utreda kaninhistorien, eftersom han var myck-

Figur 3. Teckningen »The Cunicularii» av William Hogarth.

et angelägen att annonsera sin verksamhet och få sitt namn känt bland allmänheten. Detta skulle han också uppnå genom sin inblandning i saken, men inte på ett sätt som han själv skulle uppskatta.

Så snart St André och Molyneux nådde Howards hus i Guildford, kom den upphetsade byläkaren utspringande och sade att Mary just var i färd med att föda den femtonde kaninen. Några minuter senare kunde hovanatomen förlösa den fladda bålen till en kaninunge. Tillsammans med Molyneux undersökte han den stympade kroppen och fann att lungorna flöt i vatten och att hjärtats foramen ovale var hel slutet, bäggedera säkra stecken på att kaninen hade levt utanför livmodern och andats luft innan den dött. De godtrogna männen ansåg emellertid detta snarare tyda på att kaninerna var övernaturliga och inte lydde under den sedvanliga fysiologins lagar.

St André genomförde sedan en gynekologisk undersökning av Mary och noterade att hennes buk omfång närmast var normalt och att varken blod eller fostervatten hade medföljt kaninen.

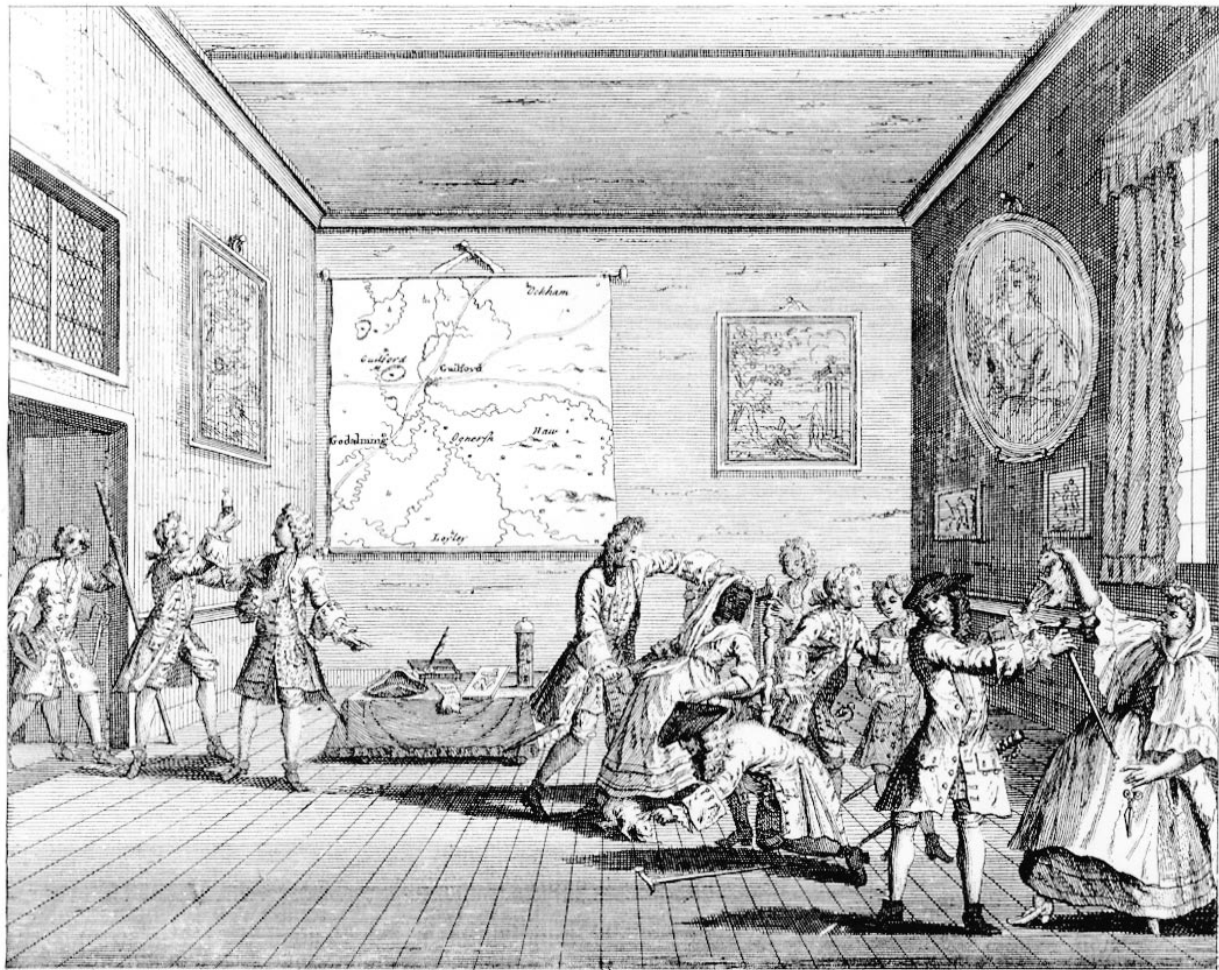
Han kände några ojämnheter på platsen för hennes ena ägglare och drog därav den äventyrliga slutsatsen att kaninerna bildades här, och att de efter sin utkläckning hoppande sökte bana sig väg ut i det fria.

Två timmar senare förlöste hovanatomen kaninens underkropp, och ännu senare följde skinet och huvudet; dessa delar undersöktes också minutiöst, och ändtarmen befanns innehålla kulor av en substans »much of the same Colour and Consistence as the common Dung of a Rabbet» – ännu ett bevis på att kaninen var övernaturlig!

Alla kanindelarna bevarades med största noggrannhet i kärll fyllda med sprit och St André tog med sig åtskilliga av dem för att kunna hålla en förevisning inför kungen och hovet. Med största skyndsamhet lät den publicitetshungrige hovanatomen trycka en fullständig redogörelse över miraklet i Guildford – A Short Narrative of an Extraordinary Delivery of Rabbets – vari han i de mest överdrivna ordalag intygade dess äkthet. Högvälborne Mr Molyneux bidrog med ett post scriptum,

där han med en del förbehåll intygade att han själv inte hade sett några tecken till bedrägeri eller elakt spel. I boken hävdar St André att Mary hade försatt sig på den framför henne upphoppande kaninen, och att hennes ouppfyllda längtan efter en närande kaninstek hade medfört ödesdigra förändringar i hennes reproduktionsapparats anatomi.

Då St André skrift nådde huvudstadens befolkning utbröt en veritabel masshysteri: kungen och prinsen inställde sin lantresa, hovet kokade av rykten om detta underverk, och bland folket spreds de mest fantastiska historier. Inför en stor publik av rikets förnämsta män, inklusive kungen och prinsen, höll St André den 26 november en anatomisk förevisning av de första, tredje, femte och nionde kaninerna; de närvarande föreföll övertygas av hovanatomens haranger och vetenskapliga fikonspråk, och kungen beslöt att föra Mary till London, så att man skulle vara beredda ifall ytterligare kaniner var på väg. Mary Toft inkvarterades i ett badhus kallat Lacy's Bagnio, som ofta användes vid förlösningar. Läkarna beredde sig på att övervaka henne i skift så

*The Surrey Rabbit Breeder here behold,
Imposture greater than appear'd of Old,
Mountains in Foreign Climes wth Labour grow'd
and One small Mouse h^{ere} dore Surprise attend
But here by Monsieur's Art at last reveal'd
Lye Seventeen Coney's in one — conceal'd,
Poor Mary ToRt the Tool is only made,
If hile her Assitants do perform their Trade*

*The
SURREY-WONDER
an Anatomical Farce
as it was Dissected
at ye Theatre Royal
Lincolns-Inn Fields*

*Yet Act by turns their Parts so very ill of skill,
That their own Hands have Sign'd their want
Hence let ye Wretches learn if e'er they Aim
To establish Fraud, their Characters if Game,
The Hunt once up, Mankind will Cry 'em down
And make such Quacks the Sport of Court & Town,
The Eighteen Birth whenever it appears,
Tis hop'd will bring forth Pillory and Ears.*

Sold at the grocers Shop the corner of Oxindon Street in Coventry Street up one payr of stairs Pickadilly

Figur 4. »The Surrey Wonder», en tokrolig teckning av konstnären James Vertue, där prinsen av Wales och hans hovmän assisterar vid en av kaninförlossningarna.

att man inte skulle gå miste om födeseln av den artonde kaninen.

Många av riktes förmåsta adelsmän beställde i förväg platser för att få vara med vid detta mirakel, och utanför badhuset samlades stora folkmassor. Religiösa män vände blickarna mot ovan och förfasade sig över djävlaras illfund och faran av att ignorera vad de gamle sade om häxor och deras onaturliga leverne, medan gamla snuskhumrar anställde mörka spekulationer över hankaninernas sexuella attraktionskraft, och de naturvidriga följderna av att överskatta dennea, som de nu blev vittnen till.

Londonbornas intresse för Mary och hennes kaniner var så stort att regissören för pjäsen *The Necromancer*, som spelades på *Lincoln's-Inn-Fields-teatern*, införde en ny scen där Harlekin klädd i kvinnokläder låtsades framföda

en kanin, en stor gris och andra djur till publikens öronbedövande jubel.

Två nya läkare blandade sig nu i förhållandena på badhuset, nämligen Sir Richard Manningham, FRS, en av sin tids främsta obstetiker, som satte upp Englands första förlossningsanstalt, och som omnämns i Laurence Sterners »*Tristram Shandy*». Hans kollega som kaninförlösare blev den berömde anatomen James Douglas som var känd för sina förtjänstfulla arbete om de kvinnliga bäckenorganens anatomi.

Särskilt Douglas förefaller från början ha sett det hela med stor skepsis. Tillsammans med sina assistenter, som utvaldes från den förmåsta adeln – endast hertigar tilldelades jourtjänst – gjorde Douglas och Manningham upp ett vakt-schema så att de skulle kunna

övervaka den olyckliga kaninföderskan dygnet runt, för att bryta ner hennes motståndskraft och undanröja alla möjligheter till bedrägeri.

Mary hade någon enstaka gång värkar under den tid hon observerades, men de var svaga och det föreföll som om de församlade i Lacy's Bagno skulle få vänta länge på drams upplösning.

Den 4 december började den obstetriska farsens händelseförlopp emellertid åter att ta fart. Mary fick våldsamma värkar och Manningham trodde att »something would soon issue from the Uterus», vilket de andra höll med om. St André och Howard syntes bli upplivade av dessa nyheter medan de under de dagar som ingenting hade hänt hade förefallit alltmer bedrövade och modstulna.

Senare på kvällen samma dag hände emellertid något gruvligt: badhusvaktmästaren Thomas Howard uppträdde inför fredsdomaren Sir Thomas Clarges och sade att Mary hade försökt tubba honom att insmuggla en kanin åt henne. Efter ett hårt korsförhör medgav kaninföderskan att hon hade försökt muta den lösmynte domestiken, men hon vidhöll att hon var gravid med fler kaniner och sade att hon hade försökt inskaffa djuret i fråga för att äta det, något som naturligtvis betvivlades. Två dagar senare förhöordes Mary igen, och hotades med grymma straff av fredsdomaren om hon inte bekände. Manningham sade till henne att han, ifall hon inte antingen bekände eller producerade fler kaniner, hade som avsikt att utsätta henne för en obarmhärtig operation för att närmare kunna undersöka hennes genitala anatomi. Detta syntes skrämra upp den olyckliga mycket, och hon lovade att bekänna nästa dag. Inför Sir Richard Manningham, James Douglas, hertigen av Montague och Lord Baltimore inledde kaninföderskan sin bekännelse, vilken nedtecknades av Douglas och ännu finns bevarad bland hans papper.

Efter hennes missfall, sade hon, hade barnmorskan, för att skoja med henne, kört upp delar av kroppen till en katt, vid vilken huvudet till en kanin var fäst, i livmodern på henne. Efter detta osmakliga practical joke hade Mary fått sådana smärtor att byläkaren efterkallades med största skyndsamhet. Han förvånades mycket av det egenar-

tade föremålet, vilket gav Mary och den skurkaktiga barnmorskan idén till hur de skulle kunna svindla den lättlurade Howard. Deras plan gick över förväntan bra, och Mary förvånades säkert av hur lätt det gick för henne att lura de omissänsamma läkarna. Hon överförde de

karnas tvivel på hennes förmåga gjorde hon slutligen det desperata försöket att muta vaktmästaren, som kom att leda till hennes undergång.

Det väldiga intresse som hög och låg hade ägnat kaninaffären fick Londons många nidskribenter och författare av snuskiga verser att vädra morgonluft. Historiens många skabrösa detaljer tillät de senare och deras tecknarkolleger att verkligen excellera. Den välkände poeten Alexander Pope, som var en lyckad författare av tillfällighetsvers, utgav »The Discovery: or, The Squire turn'd Ferret», en ekivok visa som blev mycket omtyckt vid dryckeslag och liknande tillställningar. Han föreslår att illrar skulle ha använts för att jaga fram kaninerna från deras gömslen inuti den olyckliga kvinnan. Popes skildring av samtalet mellan Molyneux – som i poemet kallas The Squire – och St. André under deras undersökning av Mary är rätt lyckad, särskilt då han hävdar att Molyneux fått den egenartade idén att tillgripa sitt teleskop vid den gynekologiska undersökningen.

En pamflett fock titeln »The Anatomist Dissected». Vissa anser att det är Jonathan Swift som döljer sig under författarpseudonymen Lemuel Gilliver. Den är en ganska tungfotad drift med den olycklige St André, som efter kaninaffärens slut blev Londons mest utskrattade man; alla hans gamla fiender såg sin chans att ge igen. Alla dessa pamfletter, verser och teckningar blev senare mycket eftertraktade av antikvarier och medicinhistoriker; kompletta samlingar, ofta bundna i kaninskin, har sålts för höga priser.

Mary Toft finns förevigad i två gravyer av William Hogarth, av vilka den ena, »The Cunicularii», i detalj återger Mary och hennes olika obstetriker. Hogarth gjorde den på uppdrag från en grupp Londonläkare, som efter en middag där affären diskuterats bidrog med en guinea vardera för att låta den berömde konstnären ge kaninföderskan ett passande minnesmärke. Från vänster kan man se den förfärade Joshua Toft, sjuksköterskan, Mary själv, Manningham som undersöker henne med orden »It pouts it swells it spreads it comes!», St André som dansar och säger »A great birth», och Howard som vid dörren avvisar en bonde som vill sälja kaniner med orden »It's too big». I en senare gravyr, »Credulity, Superstition and Fa-

If ought Within we may descry
By Help of Telescope.

The Instrument himself did make,
He rais'd and level'd right
But all about was so opake,
It could not aid his Sight.

On Tiptoe then the Squire he stood,
(But first He gave Her Money)
Then reach'd as hig as e'er He could,
And dry'd, I fell a CONY.

Is it alive? St. André Cry'd;
It is; I feel it stir.
Is it full grown? the Squire reply'd;
It is; see here's the FUR.

Det hela slutar efter fullbordad kaninförlossning med att:

He lap'd in a Linnen Rag,
Then thank'd Her for Her Kindness;
And cram'd it in the Velvet bag
That serves his Royal Highness;

Anspelningen på prinsen av Weales' roll i här-
van uppskattades säkerligen inte av denne.

Ett ännu mera svinaktigt poem kallat »The Doctors in Labour», illustrerat med tolv tokroliga bilder, har jag valt att återge in extenso. Den tredje versen:

The Rabbit all day long was in my head.
At night I dreamt I had him in my Bed:
Methought he there a Burrough try'd to make
His head I patted and I stroak'd his Back.
My Husband wak'd me and cry'd Moll for Shame
Lett go – What was he meant I need not name.

kan väl förklara dess popularitet!

av maken styckade kaninkropparna från kjolfickan till vagina, efter att ha simulerat häftiga födslovändor. Sedan hon hade förts till London blev det naturligtvis svårare för henne att få tag på kaniner, eftersom hon inte hade varit förutseende nog att i sina gömmor medtaga några stycken. Inför de otåliga lä-

naticism», finns Mary också med: bredvid en mörkklädd figur, the Boy of Bilston, som spyr upp spikar och andra järnvaror, och som därigenom lyckades dupera ett antal prästmän att tro honom vara förhäxad, framförder hon ett antal kaniner som glatt hoppar iväg.

I denna berättelse uppvisas det tidiga 1700-talets brittiska medicinska etablissemang från sin sämsta sida: man förvånar sig över läkarnas lättrogenhet och brist på naturvetenskaplig allmänbildning, men också deras vinningslystnad och fjäskeri för kungen och hovet. Praktiskt taget alla de inblandade skrev efteråt pamfletter för att nedsvärta sina kolleger och släta över sina egna misstag. Störtskuren av teckningar och snuskiga verser riktade mot St André och de tyska hovläkarna kan förklaras med att många engelsmän fann det högst onaturligt att utlänningar med hovgunst intog höga befattningar i statens tjänst; kaninaffären gav dem en chans att ge igen och framhålla de tyska hovläkarna och fransosen St André som charlataner och kungen själv som en lättlurad stackare.

Den obstetriska farsen kring kaninföderskan kom att ha grava och långvariga efterräkningar för många av de inblandade aktörerna. Hjältinnan själv hölls en tid inspärrad i Brideswellsfängelset, dit stora folkhopar vallfärdade för att begäpa henne. I ljuset av detta bestämde sig kungen och hans rådgivare för att inte genomföra någon rättegång mot henne, då de redan var hjärtligt trötta på all uppståndelse. Mary släpptes efter en kort tid från fängelset och återvände till sin hemby, säkerligen glad över att kunna återgå till sitt tidigare obemärkta liv efter den ansträngande och händelserika sejouren i huvudstaden. Hennes kriminella läggning hade dock inte lämnat henne, och hon fortsatte att ägna sig åt skumraskverksamhet. Före sin död i januari 1763 hade hon åtminstone en gång hunnit avstraffas för tjuvgömmeri på tukthuset i Guildford.

Den andre av skandalens mest prominenta personager, Nathaniel St André, begav sig strax efter avslöjandet till hovet för att i vanlig ordning sköta sina sysslor, men bemöttes mycket onådigt av den kungliga sviten. Då han begärde audiens hos konungen erhöll han från den retade monarken en så dödlig förolämpning att han föredrog att aldrig mera sätta foten innanför konungaborgens murar. Hans patienter lämnade honom i hopar efter att han hade ställts ut till allmänt åtlöje, och då han inte var sparsamt lagd kom han snart i allvarlig penningknipa.

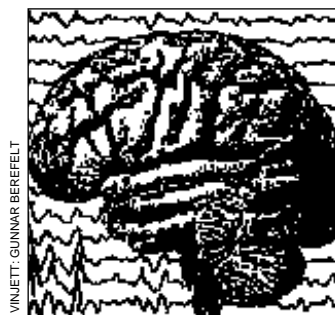
Hans följeslagare på den olycksaliga exkursionen till Godalming, Samuel

Molyneux, valde att efter kaninhistorien avbryta sin karriär som hovman, då han genom giftermål disponerade en stor privatförmögenhet. Två år senare störtade Molyneux död ner medan han höll tal vid en middag, efter att tidigare ha varit vid god hälsa. Då han var en av St Andrés få kvarvarande patienter ryktades det snart att hovanatomen hade förgiftat honom. Då det blev känt att St André i sällskap med änkan, Lady Elizabeth Molyneux, i all hast hade lämnat London efter denna händelse, fick ryktet ny spridning. Sedan Molyneux släktingar hade lugnats och opinionens intressen vänts i riktning mot andra skandalhistorier, kunde St André åter trampa engelsk mark. Myndigheterna fann vid sin undersökning av dödsfallet inga säkra bevis mot honom, trots att omständigheterna såg högst misstänkta ut.

Lady Elizabeth, som var dotter till earlen av Essex, förfogade över en stor förmögenhet, som St André efter deras giftermål hade god nytta av, men efter hennes död gick pengarna till hennes egna släktingar och den åldrade hovanatomen blev åter så gott som medellös. Han levde ända till 1776, och blev således 96 år gammal. Sina sista år tillbringade St André på gäldstugan i Southampton, där han likt Thackerays Barry Lyndon, med vars äventyrskarriär hans egen erbjuder vissa paralleller, satt och mindes sin storhets dagar. Han lät sig aldrig serveras kaninstek, och hans fåtaliga vänner var lojala nog att då han var bortbjuden inte utsätta honom för dylik bitter spisning.

Detta är ett utdrag ur boken »Cabinet of Medical Curiosities» (I B Tauris Ltd, London 1997), av vilken en tidigare version utgivits på svenska under titeln Medicinhistoriskt Kuriosakabinett. Kiviksgårdens Förlag, 1992. •

EPILEPSI

VINJETT: GUNNAR BEREFELT

Särtryck av en serie i Läkartidningen 1996-1997

Epilepsi är en av de största grupperna av neurologiska sjukdomar. Omkring 60 000 personer i Sverige har aktiv epilepsi, och man räknar med att ca 10 procent av befolkningen någon gång får ett epileptiskt anfall.

De senaste årens utveckling har inneburit väsentliga förändringar i diagnostiken och behandlingen av epilepsi. Farmakologisk terapi gör relativt snabbt en dominerande andel patienter anfallsfria, och prognosen på längre sikt är inte heller ogynnsam.

Förändringarna i diagnostiken och tillkomsten av flera nya medel motiverar den uppdatering som Läkartidningens serie om epilepsi syftade till. Seriens artiklar har nu samlats i ett särtryck, som utöver farmakoterapi och kirurgisk behandling belyser epidemiologisk differentialdiagnostik, utredning samt rehabilitering. Även de särskilda problemen vid epilepsi och graviditet analyseras.

Häftet omfattar 9 artiklar på sammanlagt 40 sidor + omslag. Priset är 45 kronor, vid köp av 11-50 ex 40 kronor och vid större upplagor 35 kronor/ex.

Beställer härmed

..... ex Epilepsi

Namn

Adress

Postnummer/Postadress

Insändes till Läkartidningen,
Box 5603, 114 86 Stockholm

Märk gärna kuvertet »Epilepsi»

Telefax: 08-20 76 19